

N:o 26.

Ank. till Riksd. kansli den 9 mars 1889 kl. 12 m.

Lagutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring af § 28 i förordningen om urarfvagörelse m. m. den 18 september 1862.

I § 28 af förordningen huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarfvagörelse, så ock angående undanskiftande af egendom i död makes bo den 18 september 1862 stadgas:

»Sterbhusdelegare, som afträdd egendom tillträdt efter hvad i 6 och 10 §§ sägs, vare ej pliktig att för den egendom göra reda för andra sterbhusdelegare än dem, som voro omyndiga den tid, då egendomen tillträdde, eller af laga förfall hindrade att före nämnda tid sin rätt bevaka; testamentstagare, som fått sig tillagd viss egendom eller visst belopp i penningar, så ock efterlevande make, som till undanskiftande af egendom berättigad är, hafve dock emot den, som tillträdde, samma rätt, som de emot sterbhuset egt, om boet ej afträdt blifvit. Yppas, efter sådant egendomstillträde, någon förut okänd tillgång, deri njuta alla sterbhusdelegare laga rätt.»

Från Andra Kammaren har lagutskottet fått emottaga en inom nämnda kammare af herr *A. G. Jönsson* i Mårarp afgifven motion, n:o 63, hvori föreslås att anförda § måtte erhålla följande ändrade lydelse:

»Sterbhusdelegare, som afträdd egendom tillträdt efter hvad i 6 och 10 §§ sägs, vare ej pliktige att till någon af de i sterbhuset arfsberättigade redogöra. Yppas efter sådan egendoms tillträde någon förut okänd tillgång, deri njute alla sterbhusdelegare lika rätt.»

Till stöd för sitt förslag återoppar motionären hvad han andragit i en år 1887 afgifven motion (1887 A: n:o 27 bland motioner i Andra Kammaren), hvilken i följd af Riksdagens upplösning icke blef af kammarne slutligen behandlad. I sistnämnda motion anfördes:

Bih. till Riksd. Prot. 1889. 7 Saml. 16 Häft.

»Enligt denna paragraf befrias den, som afträdd egendom tillträdt, från skyldighet att för den samma göra reda till andra än de, som voro omyndige den tid egendomen tillträdde eller af laga skäl hindrade att före nämnda tid sin rätt bevaka, testamentstagare och efterlevande make; men hela urarfvalagen talar ej ett ord om tiden eller sättet för den redovisning, som åligger tillträdaren. Det kan vara med hans fördel förenligt att i all sin tid ega och bruka den öfvertagna egendomen och i de flesta fall är detta enda utvägen att undgå alltför stor förlust på affären. Då det endast är fråga om att skydda omyndige samt förmyndare från framtida kraf, ligger i sakens natur att någon redovisning för sålunda afträdd egendom ej kan ifrågakomma, helst som den sterbhusdelegare, hvilken iklädt sig boets gäld, icke har anspråk på någon godtgörelse för möjligen uppkommande förlust af meddelegarne i sterbhuset. Då nu alla andra realisationssätt ovilkorligen medföra större omkostnader och deraf följande förluster för borgenärerna i gäldbundet bo, torde allt ordande om redovisning böra afskaffas, så att en driftig och förslagen sterbhusdelegare må våga öfvertaga egendomen med dess skulder och sålunda förhindra, att egendomen upprätes af en långsam och dyr konkurs. Om tillträdaren gör vinst eller förlust, är ju detta hans ensak och mest beroende af hans förmåga att sköta egendomen.

I en tid som denna, då konkurser höra till ordningen för dagen och en mängd sterbhus äro en enda härfva af skulder, böra alla hinder för en enkel och billig utredning undanröjas.»

Hvad först angår den del af motionärens förslag, som afser utslutande ur paragrafen af bestämmelsen, att testamentstagare, som fått sig tillagd viss egendom eller visst belopp i penningar, samt efterlevande make, som är berättigad till undanskiftande af egendom, ega mot den, som tillträdde, samma rätt, som de emot sterbhuset egt, om boet ej blifvit afträdt, så skulle, enligt lagutskottets tanke, en sådan lagändring komma i strid med de grundsatser, på hvilka hela ifrågasvarande förordning är byggd. Desse rättsegares ställning gent emot sterbhuset såsom en helhet synes nemligen vara att närmast jemföra med en borgenärs; och deras rätt bör ej kunna förminska derigenom, att sterbhusets egendom en gång blifvit afträdd, men sedermera af en sterbhusdelegare tillträdd. Motionären har icke heller anfört några särskilda skäl för sitt förslag i denna del.

Beträffande åter frågan om tillträdares redovisningsskyldighet i förhållande till omyndige och frånvarande kan man vara mera tveksam, huruvida nu gällande bestämmelser eller de af motionären föreslagna, hvilka gälde före tillämpningen af 1862 års förordning, må ega företräde.

De komiterade, hvilka år 1859 afgåfvo förslag till konkurslag samt förändrad lagstiftning i andra dermed sammanhang egande ämnen, yttrade i fråga om den af dem föreslagna och sedermera af lagstiftaren godkända § 28 i förordningen om urarfvagörelse:

»Då det ansetts nödigt bibehålla nu gällande lags stadgande derom, att, i händelse en arfvinge gör sig urarfva, men annan arfvinge bestrider egendomens afträdande, den senare eger rätt att egendomen tillträda, har konsekvensen fordrat, att, såsom jemväl lagberedningen föreslagit, utsträcka denna rätt äfven till andra sterbhusdelegare. Deremot hafva komiterade funnit betänkligt att stadga ovilkorlig frihet från redovisningsskyldighet för den sterbhusdelegare, som boet emottagit. Erfarenheten har nemligen visat, att, då ifrågakomne rättighet blifvit begagnad, det ofta varit i anledning deraf, att en förmyndare, af en eller annan orsak, å de omyndigas vägnar afträdt egendomen, ehuru den i sjelfva verket gifvit ett, kanske icke obetydligt överskott. Lockelserna till ett sådant steg äro ock för förmyndaren stora. Underlåter han afträda boet, och uppkommer brist, drabbar denna honom ensam, hvaremot, om vinst eller behållning uppstår, denna tillfaller myndlingarna allena, komiterade hafva därför i 28 § föreslagit stadgande, som innefattar att redovisning af den, som boet emottagit, alltid skall ske till de sterbhusdelegare, hvilka voro omyndiga den tid, då egendomen afträdde. Samma rätt till redovisning har ock blifvit medgifven den sterbhusdelegare, som af laga förfall var hindrad att förenämnda tid sin rätt bevaka. Detta har ansetts nödigt, på det ej t. ex. tvenne närvarande sterbhusdelegare må kunna genom en i otid tillståld urarfvagörelse beröfva en frånvarande allt arf.»

Sedan rikets ständer år 1860 för sin del antagit komiterades förslag, och högsta domstolens utlåtande infordrats, erinrade, vid granskning af förevarande paragraf, justitieråden Alexanderson och Cramér, att den här ifrågavarande, vanligen med uppoffring förenade, mellankomst i gäldbundet bo, hvilken i allmänhet kunde antagas främja de rättägandes ömsesidiga fördelar, skulle betydligen motverkas genom stadgande af skyldighet att till omyndig och frånvarande sterbhusdelegare redovisa för boet. Ett sådant undantag från regeln ansågo bemälda justitieråd därför icke böra göras. Justitierådet Södergren biträdde denna anmärkning, såvidt den afsåg redovisning till omyndig sterbhusdelegare,

hvars rätt vid boets afträdande varit af lagligen ansvarig förmyndare bevakad.

Vid ärendets föredragning i statsrådet yttrade dåvarande justitiestatsministern:

»I 28 § uttalades den grundsats, att sterbhusdelegare, som afträdd egendom tillträdt, är pliktig att för den egendom redovisa för sterbhusdelegare, som voro omyndiga den tid, då egendomen tillträdde, eller af laga förfall hindrade att före nämnde tid sin rätt bevaka. Högsta domstolen synes i afseende å detta stadgande hafva varit ense om den anmärkning, att någon skyldighet att visa redo för omyndig sterbhusdelegare icke bort föreskrifvas. Det lär dock icke kunna förnekas, att lockelserna för en förmyndare att utan tvingande skäl göra sina myndlingar urarfva äro större än för andra sterbhusdelegare. Försummar han urarfvagörelse, och räcker ej egendomen till gäldens betalning, åligger betalningsskyldighet honom personligen, hvaremot någon direkt fördel af arfvets tillgodonjutande icke tillkommer honom. Och då den ersättningstalan för en i otid verkställd urarfvagörelse, som skulle emot förmyndaren kunna anställas, sällan, med afseende å svårigheten att bevisa myndlingarnes förlust, lär kunna leda till ersättning för dessa, synas mig tänkvärda skäl tala för den förmån, som genom ifrågavarande stadgande blifvit omyndig sterbhusdelegare beredd.»

De skäl, som af komiterade och justitiestatsministern blifvit anförda för den nu gällande bestämmelsen, synas lagutskottet vara af den beskaffenhet, att de endast med en bestämd praktisk erfarenhet om samma bestämmelses olämplighet kunna vederläggas. Någon sådan erfarenhet har motionären icke åberopat, och lagutskottet känner ej heller något fall, då olägenhet af ifrågavarande föreskrift bevisligen uppkommit. Öfver hufvud taget torde tillträde af afträdd egendom vara en ganska sällan förekommande händelse.

Utskottet anser sig följaktligen böra hemställa,

att herr Jönssons förevarande motion icke må vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 8 mars 1889.

På lagutskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.

Reservation

af herr *Smedberg*, som ansett att utskottet borde tillstyrka bifall till motionen.

Herr *Hasselrot* har begärt få här antecknad, att han icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.
